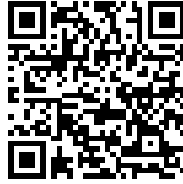

TÂRİH-İ KAHT-I MISIR TERCÜMESİ (KEMÂLÎ)

Mısır malî tarihi hakkında mensur eser

Kemâlî, Taşköpri-zâde Kemâleddîn Mehmed (d. 960-61/1553 - ö. 1030/1621)

Receb 1008/Ocak 1600, Anadolu-Osmanlı Sahası, Yazılı Edebiyat / Divan Edebiyatı, 17. Yüzyıl, Türkçe, Arap Alfabeti, Mensur, Tercüme, Tarih

Makrîzî'nin (ö. 845/1442) Mısır'da para ve malî politikalar üzerine yazdığı *İğâsetü'l-Ümme bi-Keşfi'l-Gumme* adlı Arapça tarih eserinin Taşköpri-zâde Kemâleddîn Efendi (ö. 1030/1621) tarafından yapılan mensur tercümesi. Taşköpri-zâde, müderrislik ve kadılık mesleklerini icra etmiş, ilmî kişiliğiyle telif ve tercüme eserler kaleme almıştır (Saraç 2016: 366-367; Atçıl 2020: 182-187).

Osmanlı maliyesinin zamanla bozulmaya başlaması ve yaşanan sorunlar bürokrat ve âlimlerin gündemini meşgul etmiştir. III. Mehmet döneminin (1595-1603) kaptan-ı deryalarından Cigala-zâde Sinan Paşa'nın (ö. 1014/1606) meclisinde yapılan müşaverelerde Taşköpri-zâde, Paşa'ya, Makrîzî'nin ekonomik krizler ve çözüm önerileri üzerine bir eseri olduğunu ifade etmiştir. Sinan Paşa, merakını celbeden bu eserin tercümesini istemiştir (Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi Koleksiyonu, nu. 2407, vr. 2a). Taşköpri-zâde'nin beş günde tamamladığı *Târih-i Kaht-ı Mısır, İğâsetü'l-Ümme*'nin muhtasar bir tercümesidir. Taşköpri-zâde gerekli gördüğü yerlere kendi gözlem ve tavsiyelerini de eklemiştir.

Eser, kısa bir girişle başlar ve mütercim burada çeviriye nasıl ve hangi sâiklerle başladığını anlatır. Tercüme ise mukaddime, dört fasıl ve hâtmeden müteşekkildir. Tercümenin mukaddimesinde ise eserin yazılış sebebi ve üzerinde durulacak konular zikredilir. Birinci fasılda, tarihte yaşanan malî problemlerden bahisle örnekler verilerek döneminde yaşanan malî sorunlarla ilgili açıklamalar yapılır. İkinci fasılda, Firavunlar döneminden başlayarak Memlûkler döneminin 15. asrına kadar bir sürede yaşanan kıtlık hâdiseleri anlatılarak krizlerin insan kaynaklı sebepleri irdelenir. Üçüncü fasılda, toplum sınıflara ayrılarak her biri hakkında bilgiler verilir ve ekonomik sorunlar karşısındaki durumları ele alınır. Dördüncü fasılda, Memlûkler döneminde para politikalarında gerçekleştirilen değişiklikler neticesinde mal ve ürünlerin fiyatlarındaki artış tahlil edilir. Hâtme'de ise çözüm sadedinde para politikasında uygulanması gereken tavsiye ve öneriler zikredilir.

Tercüme edilen bu eser hakkında akademik bir çalışma olmamakla beraber Erol Özvar, önemli bilgiler vermiştir. Ayrıca kaynak eser *İğâsetü'l-Ümme* Türkçeye çevrilmiştir (Abrik ve Can 2021: 21-101).

Biyografisi için bk. "Kemâlî, Taşköpri-zâde Kemâleddîn Mehmed". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kemali-taskoprizade-kemaleddin>.

Madde Yazarı: **Araş. Gör. Dr. Ümit Eskin**Yayın Tarihi: **02/04/2022****Eserden Örnekler**

İmdi ma'lûm ola ki müellif-i risâle ibtidâ-i makâlede edâ-i vâcib-i hamd u tasliye etdikden sonra maksada şurû'da bast-ı mukaddime edip demişdir ki emmâ ba'dü: Vaktâ ki bu asırda zâhir olan iştidâd-ı kaht u galâ ve hâsıl olan imtidâd-ı mihnet ü belâ âmme-i halka târî ve elem ü ızdırâbı kulûb-i kâffe-i nâsa sâri olduysa ekser-i nâs galabe-i havf u hırâs ile böyle zanneylediler ki evâ'il-i zamânda böyle beliyât u mihen olmamış ve bunun misli görülmemiş ola. Belki bu zanda hadden tecâvüz edip bu belâ mümkünü'z-zevâl ve kâbilü'l-infisâl değildir, dediler. Zirâ ekseri câhil ve bu makûle havâdisin mücibâtı ve esbâbından gâfil ve zâhil olup ancak ellerinden mevcûd olan avâ'id u gallât ile te'ayyüşe me'nûs ve eltâf-ı ilahiyye-i âtiden me'yûslardır. (Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi. Veliyüddin Efendi Koleksiyonu. nu. 2407. vr. 3a-3b).

Kaynakça

Abrik, Muhammed ve Hakan Can (2021). *Makrîzî, İğâsetü'l-Ümme: Mısır'da Kutlıklar ve Mali Krizler*. Ankara: Ankara Okulu Yay.

Atçıl, Abdurrahman (2020). “Osmanlı Dünyasında Değişen Şartlar Karşısında Taşköprülüzâdeler (XV. ve XVI. Yüzyıllar”. *Taşradan Merkeze Bir Osmanlı Ulemâ Ailesi: Taşköprülüzâdeler ve İsmüddin Ahmed Efendi*. (ed. Mustakim Arıcı ve Mehmet Arıkan). İstanbul: İlem Yay.

Özvar, Erol (2012). “Makrizî’nin Tarih Metodolojisindeki Yeri ve Osmanlı Düşünce Tarihi ile Osmanlı Entelektüel Tarihi İçerisindeki Yeri ve Önemi”. <https://bulten.isar.org.tr/2012/11/erol-ozvar-makrizinin-tarih-metodolojisindeki-yeri-ve-osmanli-dusunce-tarihi-ile-osmanli-entelektuel-tarihi-icerisindeki-yeri-ve-onemi/> [Erişim tarihi: 29.03.2022].

Saraç, Mehmet Ali Yekta (2016). *Bursalı Mehmed Tâhir, Osmânî Müellifleri*. I-III. Ankara: TÜBA Yay.

Taşköprizâde Kemâleddin Efendi. *Tarih-i Kaht-ı Mısır*. Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi. Veliyüddin Efendi Koleksiyonu. nu. 2407.

Atıf Bilgileri

Eskin, Ümit. "TÂRİH-İ KAHT-I MISIR TERCÜMESİ (KEMÂLİ)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tarih-i-kaht-i-misir-tercumesi-kemali>. [Erişim Tarihi: 04 Nisan 2022].